

Η κρίση, τα δόγματα, οι Η.Π.Α.

του Noam CHOMSKY

Πιστεύω ότι υπήρξε ένας συνδυασμός ιδεολογικού φανατισμού, βραχυπρόθεσμου σχεδιασμού και πολύ σημαντικών ανταμοιβών. Ο σχεδιασμός σε μερικώς ιδιωτικοποιημένα συστήματα τείνει να είναι βραχυπρόθεσμος, κάτι για το οποίο υπάρχουν σοβαροί λόγοι: η ανησυχία για μακροπρόθεσμα αποτελέσματα βλάπτει την ανταγωνιστική θέση βραχυπρόθεσμα. Γι' αυτόν, και για άλλους λόγους, οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις υποβαθμίζονται και δεν λαμβάνονται υπόψη στη λήψη αποφάσεων, όπως ακριβώς τείνουν να αγνοούνται και οι κίνδυνοι του συστήματος, οδηγώντας σε υποτίμηση του ρίσκου. Και οι ανταμοιβές επίσης ήταν τεράστιες για τους κύριους λήπτες των αποφάσεων. Αλλά υπήρξε και ιδεολογικός φανατισμός που προέρχεται από θρησκευτική πίστη στα «θαύματα» του συστήματος και στα κακά της κρατικής παρέμβασης. Άλλωστε, ο Ρέιγκαν, που είχε χριστεί «Αρχιερέας», είχε πει τη διάσημη φράση: «Οι κυβερνήσεις είναι το πρόβλημα και όχι η λύση, οι αγορές αποτελούν τη λύση». Αυτά τα θρησκευτικού τύπου δόγματα διατηρήθηκαν ωστόσο και λόγω άγνοιας της φύσης της οικονομίας, σε βαθμό, μάλιστα, που προκαλείται έκπληξη. Για παράδειγμα, ο Ρέιγκαν, εκτός του ότι ήταν ο «απόστολος των αγορών», ήταν και ο πρόεδρος με τις ισχυρότερες τάσεις προστατευτισμού στην αμερικανική ιστορία, ενώ καλούσε παράλληλα

το Πεντάγωνο να δημιουργήσει προγράμματα για «καθυστερημένους» αμερικανούς μάναιζερ στα πρότυπα μεθόδων της προηγμένης ιαπωνικής παραγωγής. Προχώρησε επίσης στη μεγαλύτερη κρατική διάσωση επιχειρήσεων στη μεταπολεμική αμερικανική ιστορία, δημιουργώντας την υποστηριζόμενη από το κράτος Sematech για να στηριχθεί η βιομηχανία των ημιαγωγών. Έδειξε εμμονή στην παραδοσιακή αρχή ότι οι αγορές σου κάνουν καλό, αλλά πρέπει να μπορείς να βρεις καταφύγιο στο πλαίσιο ενός «κράτους – γκουβερνάντας». Ο «Άγιος» της FED (σ.σ. Ομοσπονδιακή Τράπεζα) Άλαν Γκρίσπαν ήταν ακόμα πιο εντυπωσιακός.

Σε αυτό το είδος της πνευματικής – πολιτιστικής ατμόσφαιρας, λοιπόν, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι σοβαρά προβλήματα παραμερίστηκαν.

Ο καπιταλισμός της ελεύθερης αγοράς δεν είναι απολύτως μύθος. Στοιχεία ενός τέτοιου συστήματος υπάρχουν ειδικά στο οικονομικό σύστημα από την αποδόμηση του πλαισίου του Μπρέντον Γουνις, τη δεκαετία του '70. Η παρούσα κρίση είναι πρωταρχικά μια αποτυχία της χρηματοοικονομικής απελευθέρωσης και μια επίπτωση γνωστών αδυναμιών των μη ρυθμιζόμενων αγορών, οι οποίες δεν λαμβάνουν υπόψη εξωτερικούς παράγοντες. Το μοντέλο της επενδυτικής τράπεζας έχει ουσιαστικά καταρρεύσει. Τώρα (άλλη μια φορά) αναγνωρίζεται η ανάγκη για ευρεία κυβερνητική παρέμβαση προκειμένου να διασωθούν τα

απομεινάρια. Όπως αναγνωρίζεται, επίσης, και η ανάγκη για προσεκτική ρύθμιση της αγοράς. Τα θρησκευτικά δόγματα είναι τουλάχιστον αναγκασμένα να αντιμετωπίσουν την αίρεση αντί να την αγνοήσουν.

Πιστεύω, ωστόσο, ότι οι Η.Π.Α. θα παραμείνουν οικονομική υπερδύναμη. Έχουν τεράστια πλεονεκτήματα, εκτός από τη στρατιωτική τους δύναμη και την παγκόσμια στρατιωτική τους εμβέλεια που είναι μοναδικές στον κόσμο. Η Ευρώπη είναι χονδρικά συγκρίσιμη ως οικονομία, αλλά οι Η.Π.Α. είναι ομοιογενείς και όχι εσωτερικά κατατεταγμένες στον ίδιο βαθμό. Η Ασία συσσωρεύει οικονομικά αποθέματα, αλλά αντιμετωπίζει τεράστια προβλήματα. Η Ιαπωνία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου, αλλά στερείται εσωτερικών πόρων, ανθρώπινων και υλικών. Η Κίνα και η Ινδία έχουν υψηλούς δείκτες ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια αλλά επίσης τα εσωτερικά τους προβλήματα είναι σοβαρότατα. Χονδρικά, ένα μέτρο δίνεται από τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης του Ο.Η.Ε., όπου η Κίνα κατατάσσεται σήμερα στην 81^η και η Ινδία στην 128^η θέση. Ουσιαστικά δεν έχει συντελεστεί αλλαγή από την εισαγωγή των «μεταρρυθμίσεων», πριν από 20 χρόνια σχεδόν. Η παγκόσμια τάξη εξακολουθεί να κινείται στην κατεύθυνση μιας μεγαλύτερης ποικιλομορφίας, αλλά δεν νομίζω ότι υπάρχει σοβαρή πρόκληση έναντι της αμερικανικής υπεροχής τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα.

Βύθιση και «New Deal»;

του Ignacio RAMONET

Η παγκοσμιοποίηση οδήγησε την παγκόσμια οικονομία να γίνει ει- κονική και άυλη. Η χρηματοπι- στωτική σφαίρα ξεπέρασε τα 250 τρισεκ. ευρώ, δηλαδή έξι φορές περισσότερο από τα πραγματικά πλούτη όλου του κόσμου.

Και ξαφνικά, η γιγάντια φούσκα έσκασε. Περισσότερο από 1 τρισε- κατομμύριο ευρώ εξαφανίστηκαν! Πέντε από τα μεγαλύτερα ιδρύματα – πυλώνες του συστήματος – κατέρ- ρευσαν: η Lehman Brothers πτώ- χευσε, η Bear Stearns εξαγοράστη- κε από τη Morgan Chase, η Merrill Lynch ανήκει πια στην Bank of America, ενώ δύο ακόμη, οι Goldman Sachs και Morgan Stanley, υποβιβάστηκαν σε απλές, εμπορικές τράπεζες.

Όλος ο χρηματοπιστωτικός μηχανισμός δεν έχει πια καμία αξιοπιστία. Από αυτό δεν υποφέρουν μόνο οι επιχειρηματικές τράπεζες αλλά και οι κεντρικές, οι εμπορικές τράπεζες, τα ταμειυτήρια και οι ασφαλιστικές εταιρείες.

Η νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση του Bush υποχρεώθηκε να απαρ- νηθεί το δόγμα και να χρησιμοποι- ήσει μαζί με τον κρατικό παρεμβα- τισμό.

Οι κύριοι φορείς της στεγαστικής πίστης, Fannie Mae και Freddie Mac, κρατικοποιήθηκαν, όπως και η μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρεία του κόσμου, η American International Group (AIG). Και ο υπουργός Οικονομικών Χένρι Πόλσον (πρώην πρόεδρος της Goldman Sachs) αναγκάστηκε να προτείνει σχέδιο σωτηρίας 700 δισ. ευρώ, που το κράτος, δηλαδή, ο φορολογούμενος πληρώνει.

Η αμερικανική κυβέρνηση δεν δίστασε να δώσει χείρα βοήθειας στους «banksters». Πριν από λί- γους μήνες, ο Bush αρνήθηκε να υπογράψει νόμο, που θα πρόσφε- ρε ιατροφαρμακευτική κάλυψη σε 9 εκατομμύρια φτωχά παιδιά. «Αχρηστο έξοδο», το χαρακτήρισε. Σήμερα, για να βοηθήσει τους απατεώνες της Γουόλ Στριτ κάνει τα πάντα. **Ο κόσμος έχει έρδει ανάποδα:** Σοσιαλισμός για τους πλούσιους και καπιταλισμός για τους υπόλοιπους.

Η καταστροφή ήρθε σε μια χρο- νική στιγμή που η ευρωπαϊκή αρι- στερά υποφέρει από πλήρες ιδεο- λογικό κενό και δεν διαθέτει κανέ- να σχέδιο για να εκμεταλλευτεί πολιτικά την κρίση. Ιδίως η σο- σιαλδημοκρατία, η οποία έχει και η ίδια από καιρό μολυνθεί από νε- οφιλελεύθερες θέσεις και που μοι- άζει να βρίσκεται σήμερα σε κατά- σταση σοκ, όταν θα έπρεπε, πε- ρισσότερο από ποτέ – εμπνεόμενη από τη ζωικότητα της λαίνοαμε- ρικάνικης αριστεράς – να δείξει νέα τόλμη και δημιουργικότητα.

Πόσο θα διαρκέσει η κρίση; «Εί- κοσι χρόνια εάν είμαστε τυχεροί ή λιγότερο από δέκα εάν οι αρχές δείξουν αυστηρότητα», προβλέπει ο βρετανός νεοφιλελεύθερος αρθρο- γράφος, Μάρτιν Γουλφ.

Αν υπήρχε πολιτική λογική. Το πλαίσιο αυτό ευνόησε σχετικά την εκλογή του Μπάρακ Ομπάμα. Είναι πιθανόν, όπως ο Ρούσβελτ το '33, ο νέος πρόεδρος να λανσάρι ένα νέο «New Deal», στη βάση ενός νεοκεϊνσιανισμού, που θα επικυρώσει την επιστροφή του κράτους στην οικονομία. Κάτι που θα φέρει κοινωνική δικαιοσύνη.

Β. ΣΜΕΡΕΤΖΙΔΗΣ: «Δέντρα» (λαδοτέμπερα σε χαρτί επικολλημένο σε χάρντιορντ)

**Όλος ο χρηματοπιστω-
τικός μηχανισμός
δεν έχει πια καμία
αξιοπιστία**

Να αλλιάξουμε και καπετάνιο...

Μ. ΑΡΓΥΡΑΚΗΣ: «Αθηνόραμα» (λάδι σε ύφασμα)

του Joseph STIGLITZ

Δεν θα εκπλαγώ αν δω ότι τα πράγματα δεν βελτιώνονται. Τα μέτρα που έχουν ληφθεί ως τώρα δε λύνουν παρά μόνο ένα μέρος του προβλήματος. Ειδικότερα το αρχικό αμερικανικό σχέδιο των 700 δισ. δολαρίων (517 δισ. ευρώ) το οποίο συνίσταται στην εξαγορά των προβληματικών δανείων των τραπεζών. Αγοράζοντας όμως τίτλους που δεν έχουν σχεδόν καμία αξία, το κράτος θα μετατρέψει τις προβλεπόμενες ζημιές σε πραγματικές. Οι τράπεζες έχουν μια τρύπα στον προϋπολογισμό τους εξαιτίας αυτών των προβληματικών δανείων. Θα πρέπει να κλείσουν. Σε αυτό το θέμα το βρετανικό σχέδιο που συνίσταται στην εισροή κεφαλαίου στις τράπεζες είναι μια καλύτερη λύση.

Η λύση θα πρέπει να είναι κοινή για όλες τις χώρες της Ευρώπης. Η Ευρώπη έχει καταφέρει να δημιουργήσει ένα κοινό οικονομικό σύστημα. Πρέπει να βγάλει όμως τα συμπεράσματά της. Για να λυθεί η κρίση στην Ευρώπη θα πρέπει να προταθούν ευρωπαϊκές λύσεις. Αν

δοθεί π.χ. μια εγγύηση καταθέσεων σε μια χώρα και όχι σε μια άλλη, το μόνο που θα κάνει είναι να προκαλέσει πρόβλημα στον ανταγωνισμό των τραπεζών: είναι πολύ εύκολο να αλλάξει κάποιος τράπεζα μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Συνεπώς άμεσα θα πρέπει να επιτρέψουμε ένα δημόσιο έλλειμμα μεγαλύτερο του 3% του Α.Ε.Π.; Υπάρχει επίσης ένα ακόμη πρόβλημα: η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα είναι προσανατολισμένη στον πληθωρισμό και όχι στην ανάπτυξη».

Θα πρέπει όμως να αλλάξουμε και καπετάνιο. Το καράβι αυτό οδηγείται κατευθείαν πάνω στα βράχια.

Οι τραπεζίτες δεν έχουν συμπεριφερθεί καλά ως τώρα. Γιατί να έχουμε εμπιστοσύνη; Δεν μπορούν να διαχειριστούν το ρίσκο ακόμη και αν γνωρίζουν να «κα-

λύπτουν» τους λογαριασμούς τους ώστε να φαίνονται σωστοί για κάποιο διάστημα. Αυτό δεν είναι κάτι καινούριο. Υπήρξαν ήδη πολλές τραπεζικές κρίσεις. Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να επανεκτιμήσουμε τον τρόπο με τον οποίο έχει οργανωθεί το σύστημα. Υπάρχει μια τρύπα στο καράβι την οποία θα πρέπει να κλείσουμε, όπως λέει ο πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Τράπεζας Μπεν Μπερνάνκι. Θα πρέπει όμως να αλλάξουμε και καπετάνιο. Το καράβι αυτό οδηγείται κατευθείαν πάνω στα βράχια.

Επικαλούμαστε το 1929 διότι μας έρχεται στο νου η πτώχευση της Γουόλ Στριτ και θέλουμε να αποφύγουμε τις τόσο μεγάλες ζημιές των τραπεζών. Η σημερινή κρίση θα μπορούσε να συγκριθεί καλύτερα με εκείνη της Ινδονησίας πριν από 10 χρόνια. Εκείνη η οικονομική κρίση είχε ως αποτέλεσμα να φθάσει η ανεργία σε ποσοστό 40%. Γνωρίζουμε όμως τι δεν πρέπει να κάνουμε και πώς να σταματήσουμε την πτώση. Το θέμα είναι αν τελικά θα το κάνουμε και αν θα το κάνουμε σωστά.